

Simpozij

MAKS FABIANI / **PROSTORSKI KONTEKST** /
TEKSTURA / TEKSTIL / TEKST

in razstava

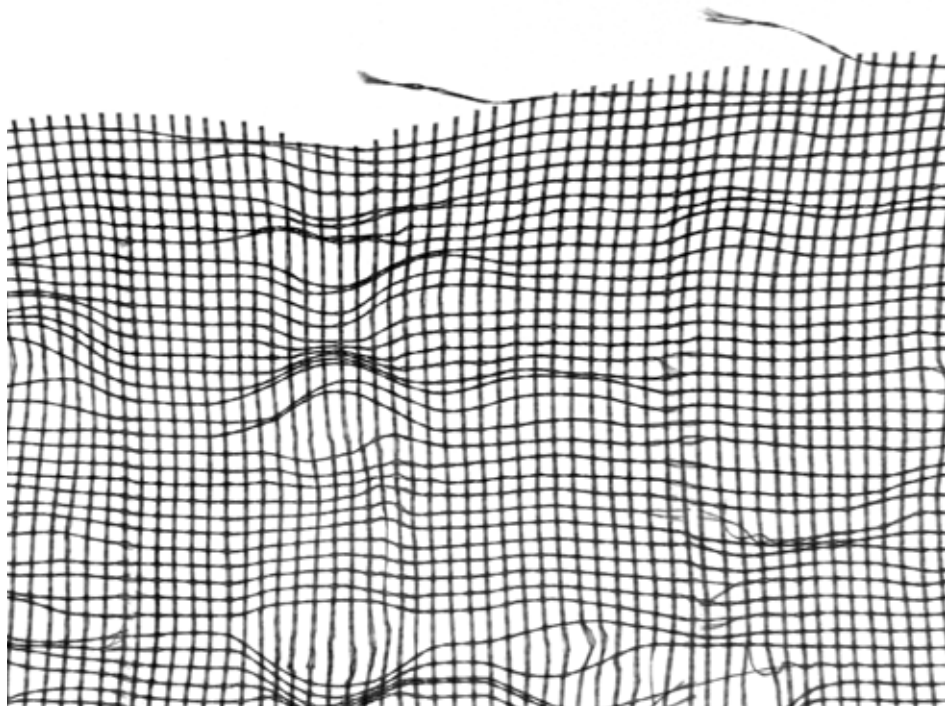
FABIANIJEVI SPOMENIKI

Symposium

MAKS FABIANI / **SPATIAL CONTEXT** /
TEXTURE / TEXTILE / TEXT

and Exhibition

FABIANI'S MONUMENTS

UNIVERZA V LJUBLJANI, NARAVOSLOVNOTEHNIŠKA FAKULTETA,
ODDELEK ZA TEKSTILSTVO

University of Ljubljana, Faculty of Natural Sciences and Engineering, Department of Textiles

RAZISKOVALNI INŠTITUT ZA VIZUALNO KULTURO

OD 19. STOLETJA DO SODOBNOSTI, RI19+

Research Institute for Visual Culture from the 19th Century to the Present Time, RI19+

ZAVOD ZA GRADBENIŠTVO SLOVENIJE

Slovenian National Building and Civil Engineering Institute

Simpozij / Symposium

MAKS FABIANI / PROSTORSKI KONTEKST / TEKSTURA / TEKSTIL / TEKST

MAKS FABIANI / SPATIAL CONTEXT / TEXTURE / TEXTILE / TEXT

in razstava / and Exhibition

FABIANIJEVI SPOMENIKI

FABIANI'S MONUMENTS

Ljubljana 2015

Janko Rožič:

MAKS FABIANI / PROSTORSKI KONTEKST / TEKSTURA / TEKSTIL / TEKST

Arhitekt, urbanist, izumitelj in mislec, Kraševac Maks Fabiani (1865–1962), je bil eden ključnih ustvarjalcev dunajskega modernizma. Ustvaril je pomembna arhitekturna dela na Dunaju, v Trstu in v Ljubljani in je bistveno prispeval k razvoju urbanizma, mdr. z regulacijskim načrtom popotresne Ljubljane ter s številnimi regulacijskimi načrti vasi in mest na Primorskem.

Fabiani je bil arhitekt in urbanist prostorskega konteksta. Slovenskemu Narodnemu domu v Trstu je dal pečat mediteranske palače, upoštevajoč, kakor pravi sam, »južnjaški značaj mesta«. V Ljubljani se je z valovito teksturo fasade Hribarjeve hiše navezal na kvaliteto ljubljanskega baroka, na Dunaju se je s palačama Portois & Fix in Artaria umestil v sam vrh dunajske secesije. Da se »mora gradnja prilagoditi prevladujočemu slogu mesta, v katerem bo zrasla«, je zapisal že v razpravi Krajevna arhitekturna tradicija v Toskani (1898/99). Z idejo o »trajnem« razvoju mest, z jasnim konceptom prostorskega konteksta, ki ga najdemo ne samo v arhitekturi, temveč tudi v jedru skoraj vsakega teksta, je bil presenetljivo sodoben. Danes, po padcu modernističnih ideologij in posmodernističnih imagologij, lahko rečemo, da je bil zgleden predhodnik t. i. kritičnega regionalizma in trajnostnega razvoja.

Tekstil je v izhodišču povezan ne samo z arhitekturo, temveč tudi z njeno teorijo. Že nemški arhitekt, umetnostni kritik in profesor Gottfried Semper, je svoj princip oblačenja (Bekleidungstheorie) izpeljal iz šotorskih začetkov arhitekture. Z dosledno ločitvijo konstruktivnih in obešenih elementov je ta »Bekleidungsprinzip« prek avstrijskega arhitekta in urbanista Otta Wagnerja, enega glavnih protagonistov dunajske secesije, in njegovega asistenta Fabianija vstopil tudi v moderno arhitekturo.

Fabiani ni bil »mož brez posebnosti«, kakor je avstrijski pisatelj Robert Musil v svojem znamenitem romanu Der Mann ohne Eigenschaften (1930) označil »dunajskega modernista«, temveč kompleksna osebnost s toliko posebnostmi in veččinami, da jih je lahko povezoval

MAKS FABIANI / SPATIAL CONTEXT / TEXTURE / TEXTILE / TEXT

In the limestone region of Karst born architect, urbanist, inventor and philosopher Maks Fabiani (1865–1962) was one of the leading formers of The Wiener Moderne. His legacy includes important architectural works in Vienna, Trieste and Ljubljana, regulating plan for Ljubljana after the 1895 earthquake as well as many other regulating plans for villages and towns in the Slovene Littoral, all marking the beginning of the crucial development of urbanism.

Fabiani was an architect and urbanist of spatial context. By taking in consideration the "southern characteristics of Trieste", as he himself liked to address it, he decorated the Slovene National Hall in Trieste with a Mediterranean touch. He followed the qualitative tradition of the Baroque Ljubljana, expressing it through the undulating texture of the façade of Mayor Hribar's House, while the creation of the Viennese palaces of Portois & Fix and Artaria enthroned him on the pedestal of the Viennese Secession. He stressed out the importance of "adapting the building to the predominating style of the town of its erection" for the first time already in his written discussion Regional Architectural Tradition in Tuscany (1898/99). His idea of "lasting" development of town (city) with clear concept of spatial context that can be found not only in architecture but also in the core of each and every one of his texts shows an astonishing contemporaneity. In the current time, delineated by the decadence of modern ideologies and postmodern imagologies, we can recognize in him an exemplary ancestor of the so called critical regionalism and sustainable development.

The entity of textile is closely connected not only with the architecture but even more with its theory. We can look back to as far as the times of German architect, art critic and professor Gottfried Semper who developed his Theory of Clothing (Bekleidungstheorie) from the beginnings of the Tent Architecture. By drawing a clear division between the constructional and suspended elements his "Bekleidungsprinzip" travelled across the

le z renesančno širino, znanstvenim pregledom in umetniškimi vpogledom. Fabiani je bil eden redkih »mojstrov«, ki je v 20. stoletju tudi novim znanstvenim metodam znal dati klen umetniški izraz in ustvariti dela celovite sinteze.

Na simpoziju Maks Fabiani/prostorski kontekst/tekstura/tekstil/tekst bo z različnih strokovnih vidikov predstavljeno Fabianijevo delo in njegov kontekst. Študentke in študentje Katedre za oblikovanje tekstilij in oblačil z Oddelka za tekstilstvo Naravoslovnotehniške fakultete Univerze v Ljubljani pa bodo skozi ornamente in monumente Fabianijevega izročila prepletli teksture in tekstil v oblike, material in kontekst današnjega časa ter svoje delo predstavili na razstavi Fabianijevi spomeniki.

Austrian architect and urbanist Otto Wagner, one of the main protagonists of the Viennese Secession, and Fabiani into the laws of the modern architecture.

Fabiani was not "a man without curiosities", as the "Viennese Modernist" was marked by an Austrian writer Robert Musil in his famous novel *Der Mann ohne Eigenschaften* (1930), yet a complex personality with so many curiosities and abilities that he was able to interlace them only through the Renaissance width, scientific overview and artistic insight. Fabiani was one of only few "masters", capable to attribute an artistic expression to the new scientific approaches introduced by the 20th Century and create operas of integral synthesis. The symposium *Maks Fabiani/Spatial Context/Texture/Textile/Text* will present various aspects of Fabiani's work and its context. Students of the Faculty of Natural Sciences and Engineering, Department of Textiles (University of Ljubljana), will interweave textures and textile in forms, materials and context of the present time following the ornaments and monuments of Fabiani's legacy and present their work on the exhibition: *Fabiani's Monuments*.

Marija Jenko:

RAZSTAVA FABIANIJEVI SPOMENIKI

Mitnica, postavljena pred Oddelkom za tekstilstvo na zelenici ob Snežniški ulici v Ljubljani, bo ob 150. obletnici rojstva arhitekta in urbanista Maksa Fabianija dobila novo preobleko. Neverjetna izvirnost in pronicljivost Fabianijevih stvaritev je navdušila študente oblikovanja tekstilij, da so z mojstrom stopili v dialog. V njegovi arhitekturi so prepoznali različne avantgardne pristope, še posebej so jih pritegnile fasade hiše Portois & Fix na Dunaju, hiše Bartoli v Trstu ter Hribarjeve in Krisperjeve hiše v Ljubljani. Prevedli so jih v slike in s tem v dvodimenzionalnost ter jih natisnili na blago. Prestavljene v tekstilno materijo so postale gibljive, tekstilne - primerne za gubanje, nabiranje, zlaganje, vezenje, polstenje, prepletanje ... Niso le blede sence same sebe, saj so obogatene z različnimi tekstilnimi tehnikami in so tako zaživele na novo - kot svojevrstna tekstilna opna, ki smelo steče okrog razstavnega paviljona v odprtost zelenice, znotraj pa obkroži subtilen, zaseben notranji predprostor. Ko vstopimo vanj, se nenkrat znajdemo v zaodrju, a ga hkrati dojamemo kot samostojno prostorsko kvaliteto in nasprotje »jin-jang« osrednjemu polnemu telesu razstavnega paviljona. Tam bo predstavljen konservatorski vidik Fabianijeve zapuščine na primeru Štanjela na Krasu, nedaleč od njegovega rojstnega Kobdilja, ki se mu je Fabiani po vrnitvi domov precej posvečal. Njegov čut za smotrnost ga je vodil pri postavitvi še dandanes izjemno naprednega vodovodnega sistema v Ferrarijevem vrtu. Razstava »Fabianijevi spomeniki« tako postane svojevrsten spomenik sama po sebi in deluje kot opomnik prezrti preteklosti in tekstilnim tradicijam, ki naj bi prenesene v sodobne načine, materiale in postavitev mimoidoče opomnile nase.

EXHIBITION FABIANI'S MONUMENTS

Mitnica (former tollbooth, now exhibition pavilion) standing in front of the Department of Textiles in Ljubljana, will receive a new veil during the celebration of the 150th birthday of the architect and urbanist Maks Fabiani. An incredible originality and impressiveness of his creations has filled the design students with such an enthusiasm that they opened a dialogue with the late master and recognize in his architectures (especially in the façades of Portois & Fix House in Vienna, Bartoli House in Trieste and Hribar's and Krisper's Houses in Ljubljana) various Avant-guard approaches. The students translated the architectural creations into images, flattened them and printed them on textile, then, once transformed in the textile medium the images became flexible, prone to crease, fold, embroil, felt, interweave... Not only as mere shadows of their former glory, but enriched by various textile techniques they gained a new life – like peculiar textile membranes that tightly embrace the exhibition pavilion and disappear in its vast grassy surroundings, while their inside offers a subtle, private inner space. Once inside one finds himself in the backstage with an individual spatial quality, in the "yin-yang" relation with the full central body of the pavilion that will host the exhibition dedicated to Štanjel, a village not far from Kobilje, Fabiani's birthplace, an example of masterpiece of Fabiani's conservation heritage. Fabiani's sense for the necessity led him towards the installation of the advanced water system in the Štanjel's Ferrari Garden. The exhibition "Fabiani's Monuments" is set to be an individual monument, a reminder of an overlooked past and textile traditions, which shall, translated into modernity, new materials and settings, once again awake the attention of the viewer.

AVTORJI RAZSTAVE / AUTHORS OF EXHIBITION

Študenti Katedre za oblikovanje tekstilij in oblačil z Oddelka za tekstilstvo Naravoslovnotehniške fakultete Univerze v Ljubljani pod mentorstvom profesorjev Marije Jenko in Janka Rožiča / Students of the Faculty of Natural Sciences and Engineering, Department of Textiles (University of Ljubljana) with mentoring professors Marija Jenko and Janko Rožič:

Nastja Podrekar
Klavdija Frelih
Kaja Golob
Tea Eršte Mešković

Timotej Bistan
Ester Lovrec
Tjaša Zalar
Prisca Holderied

Lovro Ivančić
Iris Wala
Urška Hvalica

Tjaša Grudnik
Petra Šink

Bernarda Conič
Sanja Minič
Kaja Stegovec

Dejan Petrović
Reneja Borštnar
Sara Jankovič

in /and mag. Mateja Golež, Nataša Kolenc

Kurator razstave: prof. Marija Jenko

Lokacija /Location: Mitnica (Razstavni paviljon pred Naravoslovnotehniško fakulteto v Ljubljani) / Mitnica (Former Tollbooth, an Exhibition Pavilion in front of the Faculty of Natural Sciences and Engineering in Ljubljana)

MITNICA

PROGRAM / PROGRAMME

7. 5. 2015

- 15:00 Pozdravni nagovor / Opening Speech
Janko Rožič
- 15:10–15:30 Damjan Prelovšek
MAKS FABIANI IN JOŽE PLEČNIK / MAKS FABIANI AND JOŽE PLEČNIK
- 15:30–15:50 Janko Rožič
MAKS FABIANI IN PROSTORSKI KONTEKST / MAKS FABIANI AND SPATIAL CONTEXT
- 15:50–16:10 Mateja Kurir
FABIANIJEVA AKMA IN MODERNIZEM: POSKUS KONTEKSTUALIZACIJE / FABIANI'S ACMA AND MODERNISM: AN ATTEMPT OF CONTEXTUALISATION
- 16:10–16:30 Tina Potočnik, Nataša Ivanović
MAKS FABIANI – SLOG, MEDIJ IN »ŽENSKA POSEBNOST« / MAKS FABIANI – STYLE, MEDIUM AND »FEMALE PURVIEW«
- 16:30 Odmor / Coffe Break
- 17:00–17:20 Aleksander S. Ostan
MED SPOŠTOVANJEM STAREGA IN VIZIJO NOVEGA: FABIANIJEVE REGULACIJE NASELIJ V POSOČJU / BETWEEN RESPECTING THE OLD AND THE VISION OF NEW; FABIANI'S REGULATION PLANS IN THE BASIN OF THE RIVER SOČA
- 17:20–17:40 Mateja Golež, Aljoša Šajna, Ana Mladenovič
RAZISKAVE HISTORIČNIH BETONOV IZ FERRARIJEVEGA VRTA V ŠTANJELU / RESEARCH OF HISTORICAL CONCRETE IN THE FERRARI GARDEN IN ŠTANJEL
- 17:40–18:00 Nataša Kolenc
FERRARIJEV VRT – FORMA IN FUNKCIJA / FERRARI GARDEN – FORM & FUNCTION
- 18:00 Zaključna diskusija / Conclusion
- 19:00 Otvoritev razstave / Inauguration of the Exhibition

Damjan Prelovšek:

MAKS FABIANI IN JOŽE PLEČNIK

Prispevek bo obravnaval odnos med arhitektoma Maksom Fabianijem in Jožetom Plečnikom. Predstavljeni bodo njuno šolanje, različnost njunih značajev in političnega angažiranja, prav tako pa posamezni projekti, pri katerih je prišel do izraza različen pristop k arhitekturnim nalogam. Pri tem gre zlasti za vprašanje urbanizma, kjer je Fabiani snoval celovito in dobro delujoče mesto, Plečnik pa je imel pred očmi predvsem, kako provincialno Ljubljano povzdigniti v prestolnico naroda. Sinteza obojega je idealna predstava o moderni Ljubljani.

MAKS FABIANI AND JOŽE PLEČNIK

The paper will address the relation between architects Maks Fabiani and Jože Plečnik all the way from the beginning of their education to their specific projects and political inclination, emphasising differences between their personalities and the variety of their approaches towards architectural tasks. The main focus of the paper will be placed on the question of urbanism, where Fabiani envisioned Ljubljana as an integral, well functioning city, while Plečnik leaned more towards the celebration of Ljubljana as a capital of a nation, however it is the synthesis of both that gives us an ideal image of a modern Ljubljana.

Janko Rožič:

MAKS FABIANI IN PROSTORSKI KONTEKST

Kraševac Maks Fabiani, arhitekt monarhije, urbanist Ljubljane, Bielskega in Goriškega, župan Štanjela je v svojem skoraj sto let dolgem življenju ustvaril več kot 400 avtorskih enot, arhitekturnih in urbanističnih projektov, risb, slik in besedil, preživel je tri državne sisteme in pustil vidno sled v avstrijskem, italijanskem in slovenskem prostoru. Dosegel je prvi doktorat tehniških ved iz urbanizma na Dunaju in takoj po zagovoru postal cesarjev svetovalec in prestolonaslednikov zaupnik. Združeval je umetniško občutljivost in znanstveno doslednost, med prvimi je znal nadgraditi Wagnerjevo in Sittejevo dediščino ter uglasiti progresistični in kulturološki princip urbanizma. Povezoval je zgodovinska in arheološka odkritja ter najsodobnejše izzive razvoja. Razvil je odnos do kulturnih spomenikov, bil je konzervator, vendar ni bil konzervativen, bil je moderen, a ni izgubil stika s tradicijo. Zavzemal se je ne le za trajnost, temveč »trajen razvoj mesta« in je bil med pionirji regionalnega načrtovanja. Kot arhitekt prostorskega konteksta je bil predhodnik »kritičnega regionalizma«.

MAKS FABIANI AND SPATIAL CONTEXT

In the limestone region of Karst born Maks Fabiani, an architect of the monarchy, urbanist of Ljubljana, Bielsko and Gorica surrounding region in the western Slovenia and mayor of Štanjel, created in his almost a century lasting life over 400 author works, architectural and urbanistic projects, drawings, paintings and texts, survived three changes of political system and left a strong footmark in the Austrian, Italian and Slovenian ambient. Fabiani became the first doctor of technical science in urbanism in Vienna, where he shortly after became emperor's counsellor and confidant of the crown prince. He combined artistic sensitivity with scientific precision, was one of the first ones able to upgrade Wagner's and Sitte's legacy as well as synchronise progressive and cultural principles of urbanism. He interweaved historic and archeologic findings with the most contemporary developmental challenges. He established a relationship with cultural heritage. He was a conservator yet not conservative, he was modern, yet did not lose his touch with tradition. Fabiani strived not only for sustainable development of the city but for an everlasting one. He was among the pioneers of the regional planning. As an architect of the spatial context he was an ancestor of "critical regionalism".

Urška Hvalica, Lovro Ivančič, Iris Wala

Mateja Kurir:

FABIANIJEVA AKMA IN MODERNIZEM: POSKUS KONTEKSTUALIZACIJE

Maks Fabiani je leta 1946 objavil esej Akma, »razmišljanja o življenju in umetnosti«, v katerem podaja svoje videnje akutnih vprašanj človekovega položaja v moderni. Fabianijevo širšo refleksijo indijskega pojma akma, »duše sveta« oziroma »emanacij, ki izžarevajo iz vseh strani in se premočrtno kakor svetlobni žarki širijo po vsem svetu,« bo moja osnova pri razumevanju ožjega konteksta modernizma in modernistične arhitekture. V Akmi kot svetovnonazorskem in družbeno angažiranem tekstu bom iskala odgovore na vprašanja o vlogi arhitekture v moderni in o glavnih pasteh, s katerimi se bo ta soočala v prihodnje. Fabianijevo mesto bom ob tem poskušala postaviti na zaslon prevladujočih idej modernističnih arhitektov.

FABIANI'S ACMA AND MODERNISM: AN ATTEMPT OF CONTEXTUALISATION

In 1946 Max Fabiani published the essay Acma, »thoughts on life and art«, in which he is illustrating his view on critical questions of man's position in modernity. I will try to consider Fabiani's reflection of the Indian term acma, »the soul of the world« or »the emanations that emanate from all sides and spread like sun rays over the whole world«, as the basis for reading his understanding of modernism and modernistic architecture. In Acma, which can be regarded as a personal worldview and as a socially engaged text at the same time, I will be searching for answers on questions about the role of the architecture in modernity and its main obstacles in the future. Additionally, I will attempt to compare here analyzed Fabiani's position with the dominant ideas of modernistic architects.

Tina Potočnik, Nataša Ivanović:

MAKS FABIANI – SLOG, MEDIJ IN »ŽENSKA POSEBNOST«

V poglavju »Ženska posebnost« filozofskega spisa »Akma« arhitekta in urbanista Maks Fabianija se zrcali njegova izkušnja poučevanja na Umetniški šoli za ženske in deklice (Kunstschule für Frauen und Mädchen) na Dunaju, kjer je bilo ženskam omogočeno formalno izobraževanje v slikarstvu, grafiki in kiparstvu. Toda študij arhitekture zanje še vedno ni bil dostopen, arhitekturna znanja, ki so jih učenke pridobile v okviru Fabianijevih predavanjih o zgodovini sloga, pa so bila preusmerjana v ustvarjanje v mediju, ki je bil tedaj za ženske »bolj naraven« in so ga imenovali »uporabna« ali »dekorativna« umetnost (pohištvo, nakit, tekstilije, igrače etc.).

V prispevku je predstavljena relacija med percepcijo ženske posebnosti in splošno domestikacijo žensk v okviru ustvarjalnega medija (še po drugi svetovni vojni) na eni strani, na drugi strani pa ornamentom, ki je do tedaj označeval različne historične sloge in dunajsko secesijo, potem pa postal predmet kritik modernističnih arhitekturnih teoretikov in se ga je v nekaterih primerih slabšalno prištel med ženske posebnosti.

MAKS FABIANI – STYLE, MEDIUM AND »FEMALE PURVIEW«

The chapter "Female Purview" in the philosophical essay Akma, written by architect and urbanist Max Fabiani, reflects his experience, gained while teaching at the Vienna Art School for Women and Girls (Kunstschule für Frauen und Mädchen). Although it was possible for women to acquire formal education in painting, printmaking and sculpture, the studies in architecture were still outside their reach. Moreover, the architectural knowledge they acquired in the frame of Fabiani's lectures on the history of style, was redirected to the medium of the so called "applied" or "decorative" arts (furniture, jewellery, textiles, toys etc.) which were deemed to be "natural" for women or within their abilities.

This paper discusses on one side the relation between the perception of "female purview" and general domestication of women within the creative medium (even after the Second World War), and on the other the ornament, which until then characterized various historical styles and the Viennese Secession, yet soon became the subject of critique of modernist architectural theorists and was in some cases pejoratively added to the female purview.

Dejan Petrović, Reneja Borštnar, Sara Jankovič

Aleksander S. Ostan:

MED SPOŠTOVANJEM STAREGA IN VIZIJO NOVEGA: FABIANIJEVE REGULACIJE NASELJ V POSOČJU

Fabiani je v politično, etnično in gospodarsko turbulentnih časih tik po prvi svetovni vojni za težko poškodovana naselja v regiji vzdolž Soče v nekaj letih zasnoval kar 92 regulacijskih načrtov. Projekt je večinoma potekal v okviru Deželnega urada za arhitekturno obnovo, a so ga leta 1922 ukinili, Fabianija pa odslovili in upokojili.

Regulacijski načrti hierarhično zajamejo različne tipe naselij: od mest, trgov do vasi. So dokaz, da lahko strokovnjak z globljim uvidom v naravo naselij na sistemski ravni zasnuje naselbinsko krajino neke regije, kar je zelo aktualno tudi danes. Načrti so nastajali v prelomnem času prehoda iz tradicionalnega v sodobno mesto, Fabianiju pa je tik pred modernistično »revolucijo« uspelo izpeljati zanimivo urbanistično sintezo med izhodišči historičnih mest in njihovo modernizacijo (nove prometne mreže in standardi, ureditve osrednjih javnih prostorov, stavbni gabariti...).

Pri predavanju se bomo sprehodili skozi nekaj značilnih primerov Fabianijevih urbanističnih rešitev (Bovec, Šempeter, Gradiška, Opatje selo...).

BETWEEN RESPECTING THE OLD AND THE VISION OF NEW: FABIANI'S REGULATION PLANS IN THE BASIN OF THE RIVER SOČA

In the politically, ethnically and economically turbulent times following the First World War Fabiani designed 92 regulation plans for the badly damaged settlements along the river Soča. The projects were mainly executed within the "Regional Office for Architectural Restoration". The latter was abolished in 1922, while Fabiani was dismissed from service and retired...

The regulation plans were dedicated to different types of settlements in a hierarchical way, spanning from cities to villages. They offer a solid proof that a professional can conceive a cultural landscape of a whole region on a systematic level by taking a deeper insight into the nature of settlements, an approach which is gaining a great importance in present time. The plans were prepared in a sensitive period of transition between traditional and modern city and enabled Fabiani – just before the "modernistic revolution" – to successfully develop a very interesting synthesis between the principles of historical towns and their modernisation (new traffic networks and standards, design of central public spaces, building height regulations etc.).

The paper will offer a stroll through some characteristic examples of Fabiani's urbanistic proposals (Bovec, Šempeter, Gradiška, Opatje selo...).

Mateja Golež, Aljoša Šajna, Ana Mladenovič:

RAZISKAVE HISTORIČNIH BETONOV IZ FERRARIJEVEGA VRTA V ŠTANJELU

Material, ki je bil močno podoben današnjemu betonu, so za gradnjo stavb pogosto uporabljali že v antičnem Rimu. Po koncu zahodnorimskega cesarstva je to znanje utonilo v pozabo in je ponovno vzniknilo šele leta 1824, ko je Joseph Aspdin patentiral postopek izdelave portlandskega cementa in s tem omogočil začetek izdelave sodobnih betonov. Tehnologije izdelave cementa in betona so se nato hitro razširile po vsem svetu, saj so razmeroma enostavne surovine na razpolago tako rekoč povsod. Beton kot material ima odlične lastnosti in je zato široko uporaben.

Beton je kot material pritegnil tudi Maksa Fabianija. V Ferrarijevem vrtu v Štanjelu ga je v kombinaciji s kamnom uporabil pri gradnji vodovodnega sistema, pa tudi za stebre s kapiteli, korita, tople grede, balustre, bazen z Boticellijevo školjko, razgledni paviljon nad ledenico in škarpe. Zaradi potrebe po vzdrževanju in predvidenih konservatorsko-restavratorskih posegih so bile na vzorcih historičnih betonov izvedene makro- in mikroskopske analize sestave in mikrostrukture betonov, ugotovljeni vzroki za patologijo materialov in predlagani najnujnejši sanacijski ukrepi za njihovo dolgoročno ohranitev.

RESEARCH OF HISTORICAL CONCRETE IN THE FERRARI GARDEN IN ŠTANJEL

A material that closely resembles today's concrete was used for constructing buildings as early as in the Ancient Rome. After the decline of the Western Roman Empire, this knowledge fell into oblivion and was not rediscovered until 1824, when Joseph Aspdin patented the procedure to produce Portland cement, hence enabling the start of the production of contemporary concrete. Cement production technologies quickly spread worldwide, since these relatively simple raw materials are available practically everywhere. As material, concrete has excellent properties and a wide range of possible applications. As such, it also drew the attention of Maks Fabiani. In the Ferrari garden in the settlement of Štanjel, he used it in combination with stone to build the water distribution system and columns with capitals, troughs, hotbeds, balusters, a pool with the Boticelli clam, a lookout pavilion at the hilltop and stone walls. For the purposes of preservation and the planned conservation and restoration works, macro and microscopic analyses were performed on the samples of historical concrete in respect of their composition and microstructure, which revealed the causes for the pathology of materials and provided the basis for the proposed urgent rehabilitation measures for their long-term preservation.

Nataša Kolenc:

FERARRIJEV VRT – FORMA IN FUNKCIJA

Ferrarijev vrt je eden od številnih pečatov, ki jih je v Štanjelu pustil arhitekt Maks Fabiani. Nastal je kot dopolnitev »Vile Ferrari« – niza stavb na nekdanjem štanjelskem obzidju, ki jih je Fabiani prenovil po I. svetovni vojni.

Parkovna ureditev se odlično prilagaja legi in obliki terena. Pri njeni uresnitvi je Fabiani uporabil tradicionalne, za kraško krajino značilne prijeme, pa tudi elemente, ki s Krasom nimajo ničesar skupnega, odražajo pa ideale tistega časa. Med drugim je bil inovativen njegov izbor materialov: velik del grajenih struktur je izdelan iz betona, ki se je v obdobju po I. svetovni vojni šele uveljavljal.

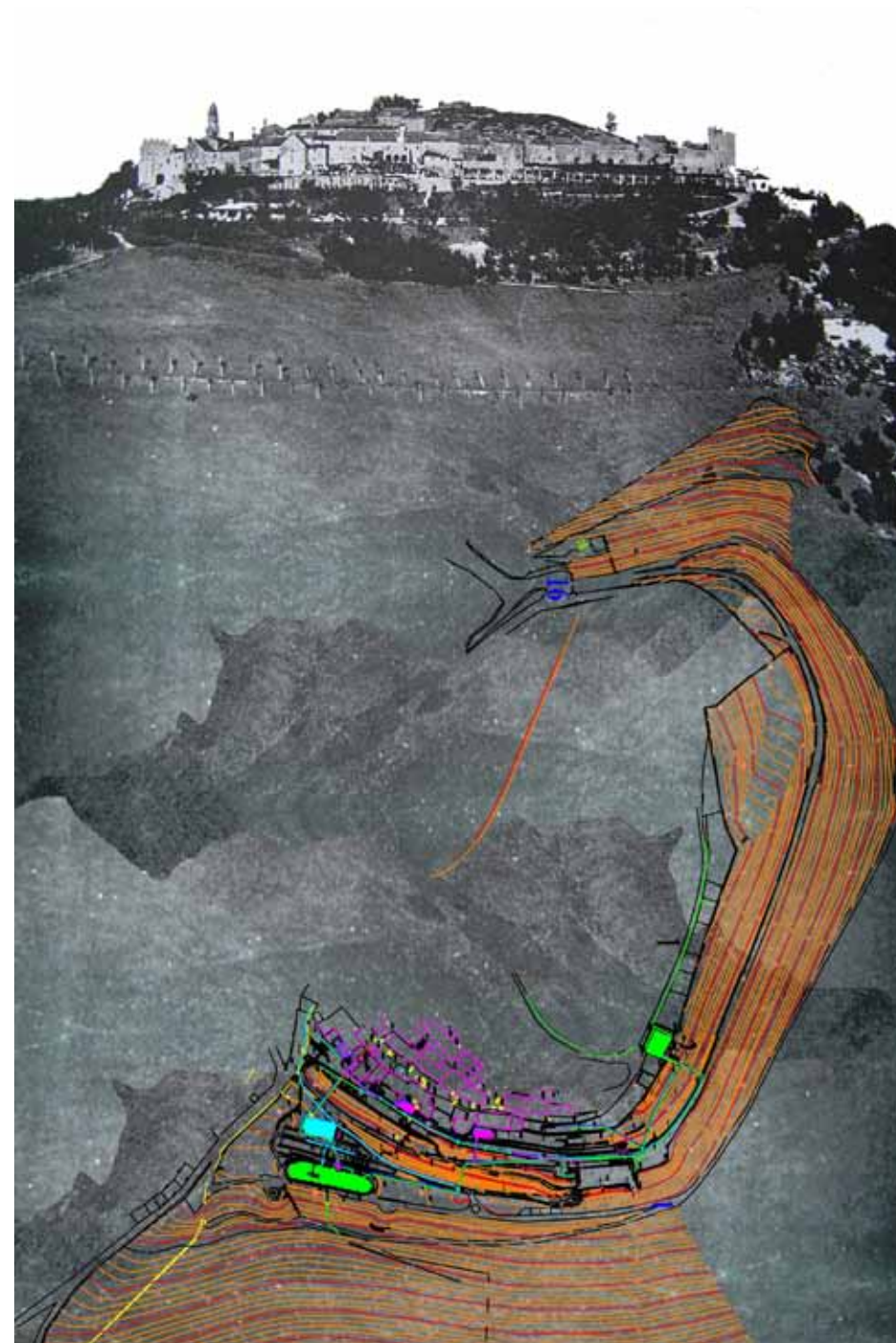
Poseben fenomen Fabianijeve ureditve je vodovodni sistem, za katerega je dolgo veljalo, da je bil usodno poškodovan. Vodovod, skupaj z drugimi »invencijami«, namenjenimi boljši funkcionalnosti vrta in prepletenimi z na videz zgolj okrasnimi elementi, predstavlja neke vrste Fabianijev skriti zaščitni znak. Prikazuje arhitektovo mojstrstvo pri združevanju tradicionalnega in modnega, forme in funkcije.

FERRARI GARDEN – FORM & FUNCTION

Ferrari Garden is one of many legacies left to Štanjel by architect Max Fabiani. It was created as an addition to the Ferrari Villa – a group of buildings along the former wall around Štanjel, renovated by Fabiani after the First World War.

Design of the garden is perfectly adapted to the local setting and topography. Fabiani used traditional features of the Karst cultural landscape, as well as elements foreign to the Karst, but which reflected aesthetic ideals of the time. The selection of materials used was also innovative: many of the built structures were made of concrete, a material just coming into use after the First World War.

A special phenomenon of Fabiani's design is a water supply system, which was long considered to have been fatally damaged. The water system, that along with other "inventions" aimed at better functionality of the garden and incorporated its decorative elements, represents sort of Fabiani's hidden trademark. It symbolizes architect's mastery in combining traditional and fashionable, form and function.

SODELUJOČI:

[prof. Marija Jenko](#), univ. dipl. inž. arh.; akad. slik., spec. grafik

Naravoslovnotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani

marija.jenko@ntf.uni-lj.si

Marija Jenko, rojena 4. avgusta 1961, je diplomirana arhitektka in slikarka. Podiplomski študij umetniške grafike na Akademiji za likovno umetnost in oblikovanje v Ljubljani je sklenila leta 1990. Njena umetniška grafična dela so odkupili za zbirki muzeja Albertina na Dunaju in Muzeja moderne umetnosti v Parizu. Med njena umetniška področja delovanja sodi tudi oblikovanje tekstilij, v katerem se je izpopolnjevala na Aalto University na Finskem. Leta 2002 je za razstavo z naslovom Paralele v galeriji podjetja Arcadia Lightwear v Ljubljani skupaj s soavtorji prejela nagrado »Trend« Radia in televizije Slovenija. Zaposlena je kot profesorica za oblikovanje tekstilij na Naravoslovnotehniški fakulteti Univerze v Ljubljani.

[dr. Damjan Prelovšek](#), umetnostni zgodovinar, doktor znanosti, upokojeni sodelavec UIFS ZRC SAZU

damjan.prelovsek@zrc-sazu.si

Umetnostni zgodovinar dr. Damjan Prelovšek je eden največjih poznavalcev dela arhitekta Jožeta Plečnika in slovenske grajene dediščine na splošno. Leta 1977 je doktoriral z disertacijo o arhitektu Plečniku. Izpopolnjeval se je v Avstriji in Italiji ter kot gostujoči profesor predaval na univerzah v Salzburgu in Pragi. Je avtor številnih samostojnih publikacij, strokovnih člankov, razprav ter prispevkov v enciklopedijah in leksikonih. Več kot tri desetletja je vodil Umetnostnozgodovinski inštitut Franceta Steleta ZRC SAZU, deloval je kot slovenski veleposlanik v Pragi ter kot direktor direktorata za kulturno dediščino ministrstva za kulturo. Od leta 1992 je redni član Evropske akademije znanosti in umetnosti. Je tudi dvakratni prejemnik Plečnikove medalje.

[Janko Rožič](#), univ. dipl. inž. arh.

janko.rozic@gmail.com

Janko Rožič je arhitekt, urbanist, esejist in kulturni delavec. Deluje kot arhitekt v svobodnem poklicu, kot urednik ter publicist v literarnih in filozofskih revijah, vodja kulturnega programa v Hostlu Celica in predavatelj na arhitekturi FG v Mariboru. Bil je asistent raziskovalec na Fakulteti za arhitekturo v Ljubljani (1988 do 1996) in svetovalec ministra za kulturo (2005 do 2007). Je pobudnik in arhitekt večkrat nagrajenega Hostla Celica (s: Kočica, Okorn, Krmelj, Ostan, Zorko, Drašler), zlatega Sejalca 2013 je dobil za Hišo Raduho v Lučah (z: Drašler in Suhadolc), ter Zlati svinčnik 2012, Plečnikovo medaljo in mednarodno nagrado Constructive Alps 2013 za Novo Rinko v Solčavi (z: Lobnik in Podlipnik).

Bernarda Conič, Sanja Minič, Kaja Stegovec

dr. Mateja Kurir, doktorica filozofskih znanosti
mateja.kurir@gmail.com

Dr. Mateja Kurir (1978) je avtorica, teoretičarka in samostojna projektna vodja. Doktorsko disertacijo z naslovom "Arhitektura v filozofiji; refleksija arhitekture kot sodobne umetniške forme v hermenevitični in strukturalistični filozofiji dvajsetega stoletja" je zagovarjala februarja 2014 na Oddelku za filozofijo Filozofske fakultete v Ljubljani. Njeno osnovno polje zanimanja je teoretsko umeščanje arhitekturnega modernizma. Na Radiu Študent je bila pobudnica in soavtorica oddaje Arhitektura govori. Objavila je znanstvene in poljudne članke, vezane predvsem na polje arhitekture in modernizma. V letu 2015 je gostujoča raziskovalka na Oddelku za arhitekturo Univerze KU Leuven v Belgiji.

dr. Tina Potočnik, umetnostna zgodovinarica, doktorica arhitekturnih znanosti
RI19+, Raziskovalni inštitut za vizualno kulturo od 19. stoletja do sodobnosti
www.ri19plus.si
tina.potocnik@ri19plus.si

Tina Potočnik je diplomirala na Oddelku za umetnostno zgodovino Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani leta 2007, leta 2010 pa je na istem oddelku naredila znanstveni magistririj s področja muzeologije in konservatorstva. Leta 2013 je doktorirala iz arhitekture na Fakulteti za arhitekturo Univerze v Ljubljani. Med letoma 2009 in 2013 je bila kot asistentka – mlada raziskovalka zaposlena na Umetnostnozgodovinskem inštitutu Franceta Steleta Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani. Leta 2013 je soustanovila RI19+, Raziskovalni inštitut za vizualno kulturo od 19. stoletja do sodobnosti, kjer nadaljuje svoje delo. Njene znanstvene raziskave se osredotočajo na stavbno in naselbinsko dediščino ter na arhitekturo 19. in 20. stoletja s posebnim poudarkom na političnem in ideološkem kontekstu ter identiteti.

dr. Nataša Ivanović, umetnostna zgodovinarica, doktorica zgodovinske antropologije likovnega
RI19+, Raziskovalni inštitut za vizualno kulturo od 19. stoletja do sodobnosti
www.ri19plus.si
natasa.ivanovic@ri19plus.si

Nataša Ivanović je diplomirala na Oddelku za umetnostno zgodovino Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani leta 2007 in leto pozneje na istem oddelku dosegla še naziv profesorja umetnostne zgodovine. Leta 2014 je doktorirala iz zgodovinske antropologije likovnega na fakulteti za podiplomski študij Alma Mater Europaea – Institutum Studiorum Humanitatis. Del doktorskega študija je opravila tudi v tujini. Med letoma 2008 in 2013 je bila asistentka

– mlada raziskovalka na Umetnostnozgodovinskem inštitutu Franceta Steleta Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani. Leta 2013 je soustanovila RI19+, Raziskovalni inštitut za vizualno kulturo od 19. stoletja do sodobnosti. Tu nadaljuje svoje znanstveno raziskovalno delo, ki se osredotoča na raziskovanje slikarstva v Srednji Evropi od 19. do 20. stoletja, metodologijo umetnostne zgodovine in antropologijo likovne umetnosti.

Aleksander S. Ostan, univ. dipl. inž. arh.
Atelje Ostan Pavlin
www.ostanpavlin.si
atelje@ostanpavlin.si

Aleksander Saša Ostan (1959, Ljubljana) je arhitekt, urbanist in arhitekturni publicist, član ZAPS (predsednik skupščine), DAL, DUPPS, DAP, neformalne arhitekturne skupine Odprti krog (z Rožič, Zorko idr.) in Društva Sestava. Z Natašo Pavlin vodita arhitekturno-urbanistični atelje (Atelje Ostan Pavlin), v katerem se ukvarjajo s širšo kulturo bivanja. Jedro Ostanovega strokovnega zanimanja predstavljajo arhitekturni in urbanistični koncepti trajnostnega razvoja mest in podeželja. Vodi strokovne delavnice, predava doma in v tujini (je tudi gostujoči predavatelj na Fakulteti za arhitekturo v Mariboru), piše, žirira, koncipira in oblikuje razstave, raziskuje geomantijo, fotografira in riše. Med drugim je tudi prejemnik dveh nacionalnih Fabianijevih priznanj (2010, 2014).

mag. Mateja Golež, univ. dipl. inž. geol.
Zavod za gradbeništvo Slovenije
mateja.golez@zag.si

Mateja Golež, mag. geoloških znanosti, je na Zavodu za gradbeništvo Slovenije zaposlena kot strokovnjakinja za raziskave historičnih materialov in razvoj ustreznih nadomestnih materialov za potrebe prenove objektov kulturne dediščine. Je koordinatorka domačih in mednarodnih raziskovalnih projektov s področja kulturne dediščine.

dr. Aljoša Šajna, univ. dipl. inž. grad.
Zavod za gradbeništvo Slovenije
aljosa.sajna @zag.si

Dr. Aljoša Šajna je končal študij gradbeništva na Fakulteti za gradbeništvo in geodezijo Univerze v Ljubljani. Začetek kariere na Zavodu za raziskave materialov in konstrukcij, nadaljevanje poti raziskovalca na Tehnični univerzi na Dunaju, Avstrija, kjer je doktori-

ral s področja lomne mehanike masivnih betonov. Po vrnitvi v Slovenijo prevzel vodenje laboratorija IRMA, nato postal svetovalec v DDC svetovanje inženiring d.o.o. Zaposlen je na Zavodu za gradbeništvo Slovenije, kjer je odgovoren za razvojno in raziskovalno delo na področju betona, betonske tehnologije in izvajanja betonskih del. V tem času je aktivno sodeloval v več mednarodnih in nacionalnih raziskovalnih projektih.

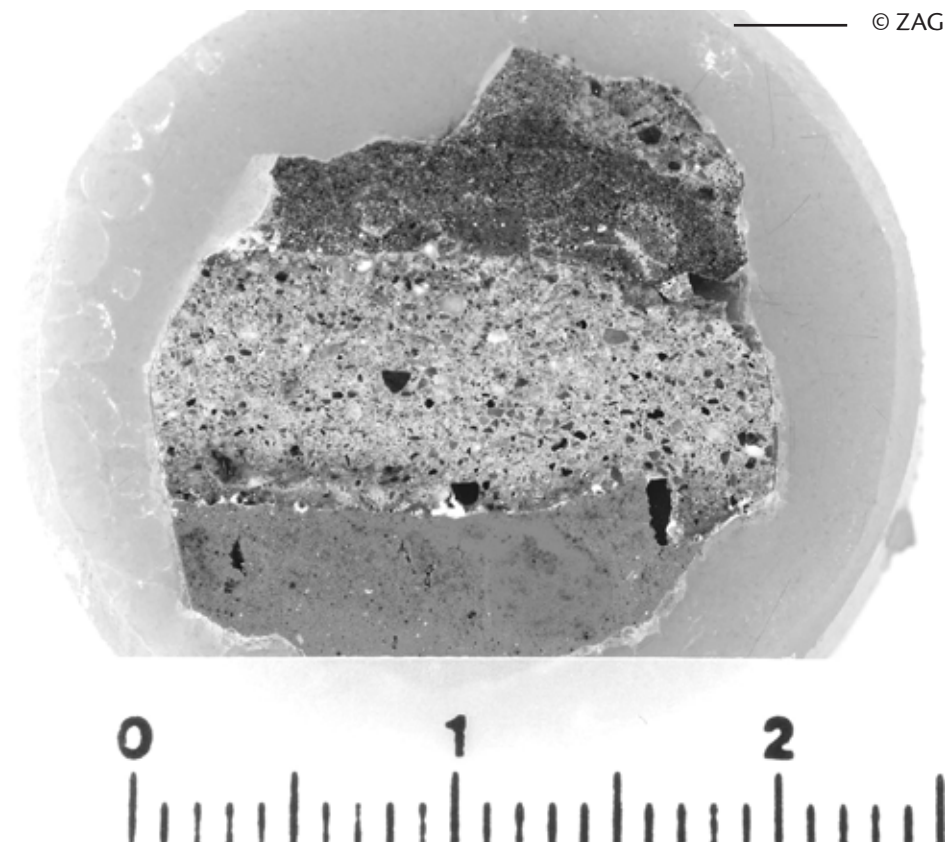
[doc. dr. Ana Mladenovič, univ. dipl. inž. geol.](#)

Zavod za gradbeništvo Slovenije
ana.mladenovic@zag.si

Ana Mladenovič je po izobrazbi geologinja in je vodja Laboratorija za betone, kamen in reciklirane materiale na Zavodu za gradbeništvo Slovenije. Njeno glavno strokovno področje so mineraloško-petrografske analize gradbenih materialov, predvsem naravnega kamna, agregata, betona in malt, s posebnim poudarkom na proučevanju patologije teh materialov. Ukvarja se tudi z raziskavami uporabnosti recikliranih odpadkov v gradbenih kompozitih in načinov remediacije onesnaženih zemljin in vode.

[Nataša Kolenc, univ. dipl. inž. arh., arhitektka konservatorka](#)

Arhitektka in konservatorka, ki se pretežno ukvarja s stavbno dediščino in njenim vključevanjem v sodobno življenje. Trenutno ponovno vzpostavlja svojo dejavnost kot samostojna arhitektka. Od leta 2010 je bila zaposlena v javnem zavodu Kobilarna Lipica, kulturnem spomeniku državnega pomena, kot vodja službe za varstvo kulturne dediščine in ohranjanje narave oziroma pomočnica direktorja za projekte. Od leta 2003 do 2010 je bila zaposlena na Ministrstvu za kulturo v Ljubljani kot podsekretarka v Direktoratu za kulturno dediščino - najprej kot koordinator aktivnosti pri prenovi Štanjela (naselbinska dediščina, kulturni spomenik), kasneje pa je pokrivala širše področje kulturne dediščine za celotno območje Krasa, vključno s Kobilarno Lipica in Parkom Škocjanske jame, vključenim na UNESCO seznam svetovne dediščine. Od diplome v letu 1995 do 2003 je delovala kot samostojni arhitekt, pretežno na projektih povezanih z obnovo in revitalizacijo stavb, vključno z objekti stavbne dediščine oziroma dediščinskimi območji. Je predsednica Ustanove Maks Fabiani iz Štanjela, neprofitne institucije, ki se posveča promociji tega pomembnega srednje-evropskega arhitekta in njegovega dela.

Simpozij:

MAKS FABIANI / PROSTORSKI KONTEKST / TEKSTURA / TEKSTIL / TEKST

Razstava:

FABIANIJEVI SPOMENIKI

Urednice zbornika izvlečkov:

dr. Nataša Ivanović, dr. Mina Mušinović, dr. Tina Potočnik

Organizacija in izvedba:

Univerza v Ljubljani, Naravoslovnotehniška fakulteta, Oddelek za tekstilstvo,
Raziskovalni inštitut za vizualno kulturo od 19. stoletja do sodobnosti, RI19+,
Zavod za gradbeništvo Slovenije

Oblikovanje:

David Cugelj

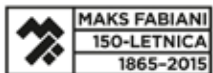
Jezikovni pregled:

Tina Petrović

Prevod v angleščino in lektura:

dr. Mina Mušinović

© Ljubljana 2015.

ORGANIZATORJI:

Univerza v Ljubljani
Naravoslovnotehniška fakulteta
Oddelek za tekstilstvo

RI19+
Raziskovalni inštitut za vizualno kulturo
od 19. stoletja do sodobnosti

ZAG

ZAVOD ZA
GRADBENIŠTVO
SLOVENIJE